

บทที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการจัดองค์กรทางสังคม

การที่มนุษย์ต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ไม่อาจอยู่ได้เดียวได้ จึงพบว่า มนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มนุษย์เราต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดเวลา และมีการเพื่อพาอาศัยให้ประโยชน์แก่กันและกัน มีฉะนั้นแล้วคงไม่ Odd และตัวร่างชีวิตอยู่ได้ เมื่อแต่ตอนเดินโตเจริญวัย อาจจะมีคนเป็นหน่ายมนุษย์ด้วยกันอย่างแสวงหาสันโดษ แต่อย่างน้อยคนเข่นนั้นมือเล็กก็ได้อาศัยมนุษย์ชื่นมาแล้ว คือ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และถึงเมื่อเป็นผู้ใหญ่ไม่ต้องพึงใช้เสียงดู จะอยู่โดยลำพังยังได้ แต่โดยปกติวิสัยทั่วไป คงไม่มีใครที่จะสามารถทิ้งสมาคมของเพื่อนมนุษย์ตัวยังกันไปได้หมด สิ่ง อย่างน้อยก็ยังมีหน้าที่ผูกพันกับผู้ที่เคยเดิยงตัวกันมา เช่นตอนแทนพ่อแม่ผู้ชาย หรือมีผู้ที่เราได้มาเป็นคู่ชีวิต หรือถึงแม่ว่าจะมีบางคนที่ตัดความสัมพันธ์เข่นรื้อได้ทั้งหมด เข้ามานำไปสูตร หรือพรหมจรรย์ แต่ถ้ายังอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเดียวกันอย่างลงตัวหรือซึ้ง ก็เรียกว่าอยู่ร่วมกับผู้อื่น แม้จะตัดขาดจากสังคมส่วนใหญ่ไปแล้วก็ตาม นอกจากนั้นมนุษย์มายากการอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมที่แตกต่างกัน และก่อให้เกิดการกระทำการตามความพอดี ภัยการเอาไว้เอาเบร์ยบแก่งแย่งแข่งขันกัน เพราะฉะนั้นการที่บุคคลจะมีชีวิตร่วมกันด้วยความสงบสุขได้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดเงื่อนไขร่วมกันบางประการที่มีลักษณะเป็นกลไกควบคุมความสอดคล้องต้องกันของชีวิตทางสังคม กลไกเหล่านี้ เช่น บรรทัดฐานกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ทางการเมืองบางครั้งมีลักษณะเชื่อถือability ต่อกลุ่มเดียวกันนี้ เป็นพิเศษ จนก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในสังคมได้ สมาร์ทของสังคมหนึ่ง ๆ โดยส่วนรวมมีหน้าที่ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกต่างกล่าวได้สอดคล้องกับเงื่อนไขสภาวะการณ์ทางสังคม ในขณะหนึ่ง ๆ เพื่อ darm ภาระความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม นักสังคมวิทยาเรียกว่าพยายามในการกำหนดเงื่อนไขหรือสร้างกลไกเพื่อทำให้การดำเนินชีวิตทางสังคมมีความราบรื่นว่าการจัดระบบสังคม หรือการจัดองค์กรทางสังคม (social organization)

แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นระบบที่เป็นของสังคม

สังคมเกิดจากกระบวนการ "กลุ่มสังคม" คือเมื่อบีบๆ เจกบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กันอย่างต่อเนื่องภายใต้ แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเดียวกันนี้ "สังคม" ในที่นี้จะมีความหมายตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็กที่สุด คือกลุ่มที่ประกอบไปด้วย

ปัจเจกบุคคลเพียง 2 คน ไปจนถึงกลุ่มขนาดใหญ่ที่สุด คือ กลุ่มที่ประกอบไปด้วยปัจเจกบุคคล หัวใจหรือสังคมโลก

มนุษย์ทุกคนมีชีวิตอยู่ร่วมกันได้เงื่อนไขของการจัดระเบียบสังคมอย่างได้อย่างหนึ่ง เสมอ แต่ก็มักไม่ค่อยตระหนักรโนทิพลด้วยการจัดระเบียบสังคมที่มีผลต่อชีวิตของคนเรา ทั้งนี้ เพราะกลไกเหล่านี้มีความสมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์

ในประวัติศาสตร์สังคมของมนุษยชาติ มีเหตุการณ์รุนแรงมากมายที่สะท้อนให้เห็นพิษภัยของความไม่เป็นระเบียบของสังคม เหตุการณ์เหล่านี้นับที่สำคัญว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นสิ่งที่พึงประถนา ปัญหาการจัดระเบียบสังคม จึงเป็นปัญหาที่ปราฏและนักสังคมศาสตร์ให้ความสนใจเป็นเวลาข้านาน ปราฏญ์สมัยโบราณ และนักสังคมศาสตร์สมัยปัจจุบันได้ตั้งคำถามต่าง ๆ มากมายรวมทั้งเสนอคำตอบเกี่ยวกับวิธีการจัดระเบียบสังคมที่พึงประถนา คำダメชั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือสมาชิกในสังคมนั้น ๆ จะสร้างระเบียบของสังคมขึ้นได้อย่างไร และสมาชิกในสังคมนั้นจะดำรงรักษาและเปลี่ยนตั้งกล่าวอีกด้วย

มตัวอย่างงานของปราฏ์คุณสำคัญหลายท่านที่บ่งชี้ถึงความพยายามของมนุษย์ในการเสนอคำตอบเกี่ยวกับแนวทางในการมีชีวิตสังคมร่วมกันอย่างเป็นระเบียบ ข้อแนะน้ำต่าง ๆ จำนวนมากในพุทธปรัชญา เป็นข้อแนะน้ำเกี่ยวกับวิธีการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขภายในสังคม ปราฏญ์ฝ่ายตะวันตกจำนวนไม่น้อยก็เสนอผลงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดระเบียบสังคม

ความคิดของเพลโต (Plato) ที่รวมอยู่ในหนังสือ Republic (อุดมรัฐ) มีสาระสำคัญเป็นข้อถกเถียงกับปราชญ์เชิงปรัชญาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่มนุษย์จะสร้างสรรค์สังคมที่มีระเบียบ ซึ่งสามารถควบและดำรงรักษาความยุติธรรมให้สมาชิกในสังคม ในทำนองคล้ายคลึงกัน อริสโตเติล (Aristotle) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับลักษณะของสังคมที่ดี และวิธีการสร้างสังคมที่มีโครงสร้างทางการเมืองที่พึงประถนาไว้ในหนังสือ Politics

อริสโตเติล เห็นว่าสังคมนั้น ๆ จะรักษาความเป็นระเบียบไว้ได้บนพื้นฐานของ การจัดสรุปความเสมอภาคให้แก่สมาชิกในสังคม เขาระบุว่าความไม่เสมอภาค คือราภัยของ ผู้คน การนุชย์มีธรรมชาติในการตั้งตนและน้ำใจความยุติธรรมและความเสมอภาค มุนุชย์จะต้องต่อสู้เมื่อความเสมอภาคถูกวิ孰รอนไปจากตน อริสโตเติล (Aristotle) เสนอความคิด ว่าสังคมที่ดีควรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งส่วนใหญ่มีความเท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ หากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ เขาระบุการวิเคราะห์เชิงตรรกะไว้ว่า ถ้าสังคมนั้นประ同胞ไปด้วยกลุ่มคนจำนวน หนึ่งที่เข้าครอบครองสิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย ในขณะที่คนกลุ่มอื่น ๆ ไม่มีอะไรครอบครองใน สังคมนั้นเลย ผล 2 ประการที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ ประการแรก สังคมนั้นจะเกิดความวุ่นวายหรือ ระเบียบ มีการขัดแย้งต่อสู้ภายในได้ความตึงเครียดของการพยายามปฏิวัติ หรือประการที่สอง สังคมนั้นจะตกลงอยู่ภายใต้การใช้อำนาจที่ราชย์เพื่อบังคับและคำจุนรักษาผลประโยชน์ของ กลุ่มคนที่มีอำนาจครอบครองไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ตาม สังคมดังกล่าวเป็นสังคมที่ไม่พึง ประณญา

ในคริสตศตวรรษที่ 17 ประเดิมการถกเถียงปัญหาความเป็นระเบียบของสังคม กล้ายเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษในแวดวงปราชญ์ทางสังคมในโลกตะวันตก โดย เฉพาะหลังจากที่ โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) เสนอความคิดเชิงปรัชญาที่เกี่ยวข้องอย่าง ชัดเจนกับปัญหาความไม่ระเบียบของสังคมยุโรปขณะนั้น ความคิดเชิงปรัชญาดังกล่าวของ ฮ็อบส์ ได้รับการนำเสนอในหนังสือชื่อ Leviathan ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1651 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศอังกฤษกำลังตกลงตกอยู่ในภาวะสังคมกลางเมืองและความสับสน วุ่นวายทางสังคม หนังสือของ ฮ็อบส์ได้นำเสนอแนวทางการรักษาความ "อ่อนน้อม" ในฐานะที่เป็น เงื่อนไขพื้นฐานในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ความคิดของฮ็อบส์ในหนังสือ Leviathan กล้ายเป็นศูนย์กลางการถกเถียงถกเถียงอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาความเป็นระเบียบททาง สังคมต่อมาอีกเป็นเวลานาน

ฮ็อบส์มีความคิด 2 ประการ ที่เขายึดเป็นข้อสมมติพื้นฐานในหนังสือดังกล่าว ประการแรก เขายึดว่ามนุษย์ทุกคนมีความปราณາตามธรรมชาติที่จะแสวงหาและเพิ่มพูน อำนาจของตนตลอดเวลา ประการที่สอง เขายึดว่า มนุษย์ยังมีความต้องการที่จะมี "ความ เสมอภาค" จากข้อสมมติพื้นฐานดังกล่าว ฮ็อบส์อธิบายว่าถ้าบุคคล 2 คน มีความประณญาใน

สิ่งเดียวกัน ซึ่งมีจากครอบครองอย่างเสมอร่วมกันได้ บุคคลทั้งสองจะกลายเป็นศัตรูกันและใน การพยายามเข้าครอบครองสิ่งที่แต่ละบุคคลปราบဏานั้น เขายังสองจะต่อสู้ทำลายล้างซึ่งกันและ กัน การทະเลาเบาะแว้งและลงความจึงเกิดขึ้นเสมอในสังคม ยื้อไปสู่ป่าวัยในสถานการณ์ที่มี การแย่งชิงผลประโยชน์กันอย่างรุนแรง สังคมมนุษย์จะตกลอยู่ภายใต้สภาวะการณ์ตึงเครียดที่ บุคคลแต่ละคนจะต่อสู้ หรือทำสงครามกับคนอื่นในสังคม สภาวะการณ์ที่มนุษย์ทุกคนเป็น ปฏิบัติกับคนอื่นทุกคนนั้น เป็นสภาวะการณ์อันน่าสะพรึงกลัว เพื่อหลีกเลี่ยงสภาวะการณ์ดังกล่าว มนุษย์ในสังคมจึงต้องตกลงร่วมกันทำ "สัญญาประชาคม" (social contract) ซึ่งเป็นข้อพันธะ ผูกพันร่วมกันว่า ปัจเจกบุคคลจะสละเสรีภาพตามธรรมชาติในการแสวงหาความสุขส่วนตัวอย่าง ไม่มีขอบเขตและยอมตกลอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ หรือผู้ปกครองซึ่งจะเข้ามาดำเนินการที่รับประกันความ มั่นคงของสังคมและสวัสดิการของสมาชิกในสังคมโดยส่วนรวม

สัญญาประชาคมจึงมีลักษณะเป็นข้อตกลงกันของสมาชิกในสังคมที่มีจุดมุ่ง หมายขึ้นเพื่อรักษาในการดำรงรักษาความเป็นระเบียบทางสังคม บัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับการทำ สัญญาประชาคมก็คือ สมาชิกในสังคมจะทำอย่างไร ให้สมาชิกโดยส่วนรวมยอมรับนับถือ และ ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประชาคม ยื้อไปเรื่องว่าความตกลงสัญญาประชาคมจะต้อง รองรับด้วย "คอมดาบ" คือจะต้องใช้อำนาจรัฐผ่านทางผู้ปกครองที่มีความแข็งแกร่งและเด็ดขาดใน การควบคุมให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประชาคม เขาเห็นว่าสัญญาต่าง ๆ เป็นเพียงถ้อยคำที่บุคคลอาจละเมิด ถ้าไม่มีอำนาจอันแข็งแกร่ง คือเงื่อนไขที่จะสร้างความยำ เกียงขึ้นในหมู่สมาชิกที่คิดจะละเมิดสัญญาประชาคม

ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ ยื้อไปจัดว่าเป็นพัฒนาการทางความคิดที่มีนัย สำคัญต่อการถกเถียงปัญหาการจัดระเบียบสังคม หนังสือของยื้อไปส์จะต้นมักปรัชญาอิทธิาย ให้นำเสนอความคิดสืบทอดต่อมาเกี่ยวกับการทำสัญญาประชาคมของมนุษย์ ผลงานที่สำคัญต่อ มาได้แก่ ทฤษฎีสัญญาประชาคอมของ จัง jacques รูสโซ (Jean - Jacques Rousseau) ซึ่งได้รับ การตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1762 เป็นต้น

ในเวลาต่อมา เมื่อประเทศทุนนิยมตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ กำลังมีความรุ่งเรืองทางการค้าและการเมืองระหว่างประเทศ กองทัพเรือบิน และเรือสิน

คำสัญชาติยุโรปตะวันตกเหล่านี้ได้เดินทางไกลออกไป เพื่อล่าอาณานิคมและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากต่างแดน ความคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหา การจัดระเบียบสังคม ถูกพิจารณาและนำเสนอในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งบิดเบือนออกไปจากทัศนะของนักทฤษฎีสัญญาประชาคมในช่วงเวลาดังกล่าว ได้เกิดกลุ่มนักคิดที่มีอิทธิพลกลุ่มใหม่ขึ้นในวงวิชาการตะวันตก นักคิดกลุ่มนี้ตั้งกล่าวได้เสนอความคิดที่เรียกว่า ในแวดวงสังคมศาสตร์ว่า "ทฤษฎีอัตตประโยชน์นิยม" (Utilitarianism)

นักทฤษฎีอัตตประโยชน์นิยมในยุคดังกล่าว พยายามผลักดันนโยบายการค้าเสรี ของนายทุนตะวันตก และต้องการให้รัฐเปิดโอกาสในการขยายตัวทางการค้า หรือการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล นักทฤษฎีแนวอัตตประโยชน์นิยมไม่เห็นด้วยกับความคิดของ อ็อบส์ที่มีความยำเกรงอำนาจจารชูเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความเป็นระเบียบและสวัสดิภาพของสังคม ตามทัศนะของนักคิดในกลุ่มทฤษฎีอัตตประโยชน์นิยม ความเป็นระเบียบและสวัสดิการที่ดีในสังคม เป็นผลของการแบ่งงานอย่างสอดคล้องต้องกันระหว่างสมาชิกในสังคม นักทฤษฎีอัตตประโยชน์นิยมเชื่อว่าถ้าสังคมปล่อยให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนแสวงหาผลประโยชน์อย่างเต็มที่ในงานแต่ละคน สังคมจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่และสมาชิกโดยส่วนรวมของสังคม ก็จะมีความพึงพอใจในการเป็นสมาชิกสังคมดังกล่าว

ความคิดในทฤษฎีอัตตประโยชน์นิยม ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ในเวลาต่อมา นักสังคมวิทยาคนสำคัญคนหนึ่งที่ตั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์ความคิดของนักทฤษฎีอัตต-ประโยชน์นิยม ได้แก่ อีมิลี เดอร์กไฮม์ (Emile Durkheim) (1858 - 1917) ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานความคิดทางทฤษฎีสำคัญ ๆ หลายประการในวิชาสังคมวิทยา

เดอร์กไฮม์ตั้งข้อสังเกตเชิงวิจารณ์ว่า ถ้าหากแรงกระดับในการแสวงหาประโยชน์โดยเสรีเป็นปัจจัยสำคัญของการเดียวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ สังคมก็จะปราศจากเงื่อนไขอื่นใด ที่จะช่วยป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลอย่างไม่มีความยับยั้งชั่งใจ เดอร์กไฮม์อธิบายว่าเป็นความจริงที่ปัจเจกบุคคลอาจมีพันธะผูกพันร่วมกันและกันได้ด้วยผลประโยชน์ แต่การมีพันธะผูกพันในทางร่วมมือซึ่งกันและกันดังกล่าว จะมีลักษณะเป็นเพียงความผูกพันชั่วคราวระหว่างเท่าที่แต่ละคนยังมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ดังนั้นทั้งผล

ประโยชน์และความยำเกรงอำนาจผู้ปกครองจึงยังไม่ใช่เงื่อนไขขั้นมูลฐานที่พอกเพียงสำหรับการค้า
อุนรักษាដั้นระหว่างปัจเจกบุคคล และความเป็นระเบียบของสังคมโดยส่วนรวม ปัจจัยทั้ง
สองอาจจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือหรือระเบียบของสังคมได้ ในบางสถานการณ์เท่านั้น
เดอร์โคเมสเสนอความคิดเชิงทฤษฎีต่อไปว่า เพื่อจะให้ปัจเจกบุคคลรักษาข้อตกลงที่เป็นพันธะผูก
พันร่วมกัน และเพื่อ där รักษาความเป็นระเบียบของสังคมในระยะยาว สมาชิกในสังคมจะต้องมี
สำนึกรับผิดชอบและเห็นความสำคัญของ "คุณธรรมทางสังคม" (sociomoral elements) คุณ
ธรรมทางสังคมเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ได้กำหนดไว้ในคำสัญญาหรือพันธะผูกพันทางสังคมต่าง ๆ แต่ก็
เป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ของปัจเจกบุคคล Durkheim ย้ำว่า
ทฤษฎีการจัดระเบียบสังคม จะต้องพิจารณาความสำคัญของปัจจัยที่เป็นคุณธรรมทางสังคมดัง
กล่าว สังคมที่ประกอบด้วยสมาชิกส่วนใหญ่ที่มีสำนึกรักในคุณธรรมทางสังคม เป็นสังคมที่มีความ
เป็นระเบียบ

นักสังคมศาสตร์คนสำคัญอีกท่านหนึ่งที่อภิปรายปัญหาความเป็นระเบียบของ
สังคมไว้ในช่วงคริสตศตวรรษที่ 19 ได้แก่ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) (1818 - 1883) ซึ่งเป็น
นักทฤษฎีสังคมศาสตร์ผู้มีอิทธิพลทางความคิดอย่างลึกซึ้งต่อพัฒนาการของสังคมศาสตร์สมัย
ปัจจุบันแบบทุกสาขา มาร์กซ์คือ ผู้เสนอความคิดทางทฤษฎีที่เป็นทั้งรากฐานเชิงวิชาการและแรง
กระตุ้นให้เกิดการปฏิวัติจากสังคมทุนนิยมไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์

งานสำคัญของมาร์กซ์เป็นการศึกษาบททวนประวัติศาสตร์สังคมและสรุปขั้นตอน
รวมทั้งกลไกการเปลี่ยนแปลงสังคมแต่ละขั้นตอน ตามทฤษฎีของมาร์กซ์สังคมแต่ละยุคปัจจุบัน
ด้วยสมาชิกสังคมที่สามารถแยกออกได้เป็น "ชั้นชั้น" (classes) ต่าง ๆ ที่มีความขัดแย้งในผล
ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมือง ความขัดแย้งระหว่างชั้นชั้นคือรากฐานของการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคม

มาร์กซ์อธิบายว่าในสังคมยุคต่าง ๆ จะมีปัจเจกบุคคลจำนวนน้อยที่ควบคุม
ปัจจัยการผลิตและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งอำนาจทางการเมืองบุคคล กลุ่มดังกล่าวจะ
รวมตัวกันเป็นชุมชนปักรกรองที่พยายามควบคุม "มวลชน" หรือสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมที่ทำ
หน้าที่ในการผลิตโดยตรง แต่ปราศจากอำนาจในการจัดสรรและครอบครองผลประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจ มาร์กซ์อธิบายว่า ในสังคมยุคต่าง ๆ จะมีปัจเจกบุคคลจำนวนน้อยที่ควบคุมปัจจัยการผลิตและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งคำน้าบทางการเมือง บุคคลกลุ่มดังกล่าวจะรวมตัวกันเป็นชนชั้นปักครองที่พยายามควบคุม "มวลชน" หรือสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมที่ทำหน้าที่ในการผลิตโดยตรง แต่ปราศจากอำนาจในการจัดสรรและครอบครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มาร์กซ์ อธิบายว่า ชนชั้นปักครองจำนวนน้อยสามารถควบคุมมวลชนจำนวนมากได้ด้วย การใช้ "อุดมการณ์ปักครอง" (ruling ideology) เข้าครอบงำให้มวลชนมีสำนึกรักน้ำดิน หรือเชื่อในความชอบธรรมของอำนาจปักครอง อุดมการณ์ปักครองจึงมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่ชนชั้นปักครองใช้ในการรักษาความเป็นระเบียบของสังคม เพื่อดำรงและสืบทอดความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการเมืองของชนชั้นปักครองต่อไป อุดมการณ์ปักครองเป็น "มายา" ที่ชนชั้นปักครองถ่ายทอดปลูกฝังเข้าในความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใต้สำนึกของมวลชนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อให้เห็นความดีงามหรือความชอบธรรมของระบบอนุรักษ์ของระบอบการเมืองในขณะนั้น การปลูกฝังอบรมค่านิคามเชิงสังคมวัฒนธรรมที่ส่งเสริมสถานภาพหรือศักดิ์ศรีของชนชั้นปักครอง ในขณะนั้น การตอกย้ำความเชื่อในหมู่ประชาชนว่าการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ เช่น การปฏิวัติสังคม จะนำมาซึ่งความทุ่นવายและภัยพิบัติต่อสังคมโดยส่วนรวม เป็นต้น

นักทฤษฎีอกลุ่มซึ่งอธิบายปัญหาความเป็นระเบียบของสังคมไว้ในลักษณะawan ทางความคิดกับทฤษฎีของ มาร์กซ์ได้แก่ นักคิดในกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ (Structural - Functionalism) ซึ่งจัดว่าเป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่มีอิทธิพลกว้างขวางมากในคริสตศวรรษที่ 20

นักทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ อธิบายปัญหาการจัดระเบียบทางสังคมโดยประยุกต์ใช้แนวความคิดเรื่อง "ระบบ" (system) เป็นข้อสมมติพื้นฐาน นักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่เบรียบเทียบสังคมว่ามีลักษณะเป็น "ระบบ" คล้ายระบบเชิงชีวภาพซึ่งประกอบด้วย "หน่วย" (units) ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน "หน่วย" เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะตัวและกระทำ "หน้าที่" (functions) ต่าง ๆ กันอย่างสอดคล้องกัน ทำให้ระบบนั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีดุลยภาพ (equilibrium)

ตามความคิดขั้นพื้นฐานของทฤษฎีโครงสร้าง - การหน้าที่ระบบสังคมจะดำเนินอย่างเป็นระเบียบได้เมื่อ "หน่วย" ต่าง ๆ ในสังคมกระทำหน้าที่อย่างสอดคล้องกันตามลักษณะความสามารถเฉพาะตัวและตามเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เริ่มโยง "หน่วย" เหล่านั้นเข้าด้วยกันเป็นระบบที่มีสภาวะบูรณาการ (integration) นักทฤษฎีโครงสร้าง - การหน้าที่เชื่อว่าระบบทุกชนิดมี "ความต้องการของระบบ" (system needs) ที่หน่วยต่าง ๆ ของระบบต้องทำหน้าที่ร่วมกัน ในการตอบสนองเพื่อการอยู่รอดหรือการดำเนินต่อไปของระบบ ดังนั้นเพื่อให้สังคมนี้ ดำเนินต่อไปด้วยความเป็นระเบียบ (วรพล, 2531: 27 - 29) สมาชิกในสังคม จึงควรปฏิบัติหน้าที่ตามแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นอยู่

ที่มาและความหมายของการจัดองค์กรทางสังคม

คำว่า กลุ่ม การจัดระเบียบองค์กรและสังคม เป็นคำที่มักจะได้ยินเสมอ จึงควรจะเข้าใจความหมาย และความสำคัญของคำดังกล่าวในการศึกษาทางสังคมวิทยา

คำว่า "การจัดระเบียบองค์กร" คือระเบียบแบบแผนที่ใช้เป็นประจำและมีความต่อเนื่อง ความหมายพื้นฐานของการจัดระเบียบองค์กร คือ แบบแผนซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา ระหว่างสมาชิก นักสังคมวิทยาพยากรณ์ศึกษาว่า แบบแผนดังกล่าวสร้างขึ้นมาได้อย่างไร และมีอิทธิพลในกำหนดพิธีทางหรือความคุ้มผู้กระทำได้อย่างไร ซึ่งก็คือสมาชิกในสังคมนั้นเอง

มนุษย์เกือบทุกคนที่ต้องเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบทางสังคม แบบแผนทางสังคมมีมากมาย ที่พบเห็นในครอบครัว ชุมชน และสังคมนั้น ได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลากานก่อนที่บุคคลจะเข้ามายืนในกลุ่มดังกล่าว กล่าวได้ว่า ปัจเจกชนกล้ายเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบ องค์กรทางสังคม และอยู่ภายใต้แบบแผนนั้น ขณะเดียวกันปัจเจกชนก็มีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดการจัดองค์กรทางสังคม

การกระทำการสังคมร่วมกันเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การกระทำการสังคม หมายถึงการกระทำที่บุคคลแสดงออก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอาจจะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ กระทำไปภายใต้บรรทัดฐานของสังคม มีความหมายให้ความหมายที่ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ ตอบสนองไว้ การกระทำที่บุคคลหรือกลุ่มแสดงต่อ

กัน เรายังคง ภาระทำตอให้หรือปฏิสัมพันธ์ การปฏิสัมพันธ์ได้ที่ถูกกระทำข้าบอย ๆ จนมี ลักษณะค่อนข้างคงที่ จะกลายเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่สามารถคาดหวังจาก กันได้ ตอบสนองกันได้ (จำรงค์และคณะ, 2540: 55)

ภาระทำของมนุษย์ส่วนมาก เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อฝ่ายหนึ่ง กระทำ ก็คำนึงถึงอีกฝ่ายหนึ่ง และเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งกระทำก็มักจะคำนึงถึงอีกฝ่ายหนึ่ง ฉะนั้นการ ประพฤติตัวของอีกฝ่ายหนึ่ง ก็ยอมก่อให้เกิดความแตกต่างต่อพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง สิ่งนี้ถือ ว่าเป็นภาระทำทางสังคมร่วมกัน หรือกล่าวให้ชัดเจนก็คือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การปฏิ สัมพันธ์ทางสังคมก็คือ การที่แต่ละคนเป็นได้ทั้งผู้กระทำและกรรม คือบุคคลแต่ละคนกระทำต่อ คนอื่น และในทางกลับกันก็อาจถูกระทำโดยคนอื่น การประพฤติและการกระทำของแต่ละ บุคคลก่อให้เกิดความแตกต่างต่อพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ดังนั้น การปฏิสัมพันธ์มีความสำคัญ มากในฐานะที่เป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้กระทำปรับตัวเข้าหากัน และมีอิทธิพลจาก พฤติกรรมของคนอื่น ๆ

การปฏิสัมพันธ์มีความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นปัจจัยของการขัดเกลา ทางสังคมให้แก่สมาชิก ตลอดเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน สมาชิกได้วับการขัดเกลาทางสังคมไป ด้วย การปฏิสัมพันธ์มีส่วนกำหนดให้บุคคลเป็นเช่นใด โดยการให้ความคิดใหม่ ๆ มีอิทธิพลใน เรื่องค่านิยม ภาพตัวตน เอกลักษณ์ ทัศนคติ และบุคลิกภาพ โดยทั่วไปบุคคลจะมีลักษณะของ ตัวเอง ซึ่งอาจมีมันไว้ หรือเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง ในขณะที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน มนุษย์ เรียกรู้มากมายจากการปฏิสัมพันธ์ เช่น การใช้ค่านิยมต่อโรงเรียน การเรียนรู้ว่าตัวเองสวยงามหรือ 陋俗 ฯลฯ

การปฏิสัมพันธ์นำไปสู่แบบแผนทางสังคม การปฏิสัมพันธ์เป็นพื้นฐานของการ จัดระเบียบทางสังคมทั้งหมด เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา สมาชิกจะพัฒนา ความสัมพันธ์ เรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่แต่ละคนคาดหวังซึ่งกันและกัน พยายามที่ จะทำความเข้าใจ ความหมายและความตั้งใจของอีกฝ่ายหนึ่งให้ชัดเจนขึ้น สมาชิกพยายามที่จะ มีความเห็นที่สอดคล้องกับเรื่องและสาระต่าง ๆ พยายามที่จะสร้างพฤติกรรมที่เป็นกิจวัตรและ พยายามที่จะคุ้นเคยกับภาระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง นั่นคือ สมาชิกพยายามสร้างแบบแผนทาง

สังคมหรือการจัดระเบียบองค์การ ดังนั้น การจัดระเบียบทางสังคม จึงเกิดขึ้นมาจากการปฏิสัมพันธ์

การจัดระเบียบทางสังคมหรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีรูปแบบ (Social organization is patterned social interaction)

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีรูปแบบ คือสิ่งที่นักสังคมวิทยาเรียกว่า การปฏิสัมพันธ์ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมที่มีการจัดระเบียบวางแผนไว้ล่วงหน้า และเป็นไปโดยบังเอญ แต่ทุกคนเรียกรู้พฤติกรรมคนอื่นและสิงที่คนอื่นคาดหวังจากตัวเรา ในแต่ละความสัมพันธ์นั้น ๆ ทุกคนเข้าสู่ความสัมพันธ์พร้อมกับภาระเบียบ

แบบแผนต่าง ๆ ที่ปัจเจกชนสร้างขึ้นมานั้นมีมากมาย และมีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคลแต่ละคน แบบแผนเป็นข้อเท็จจริงทางสังคมที่ว่าต่อลดเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์กันนั้น ไม่เพียงเฉพาะแต่การกระทำของคนอื่นเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อบุคคล แต่ยังมีการสร้างแบบแผนขึ้นในหมู่สมาชิกเหล่านั้นอีกด้วย

แบบแผนปรากฏให้เห็นชัดเจนมากขึ้น เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลมากกว่า 2 คนขึ้นไป ครอบครัวซึ่งรวมถึงสมานชนกที่เป็นเด็ก ก็ยอมต้องสร้างแบบแผน ดังนั้นการที่บุคคล 3 คนหรือ 4 คน หรือมากกว่า มาอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องเรียนรู้ความคาดหวังจากกันและกัน แบบแผนบางอย่างก็จะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น พิธีสมรส กองทัพ การปฏิสัมพันธ์สร้างแบบแผน ซึ่งปัจเจกชนจะรับรู้ได้โดยง่ายถึงแบบแผนทั้งหมด และที่เกิดขึ้นในภายหลัง แบบแผนจะทำให้การปฏิสัมพันธ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และทำให้ลดความยุ่งยากลง ดังนั้นปัจเจกบุคคล เรียนรู้สิ่งที่คาดหวังจากคนอื่น ๆ และเรียนรู้ถึงการที่จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำให้สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ แบบแผนมีความสำคัญ คือช่วยให้บุคคลผ่านสถานการณ์แต่ละวันไปได้ โดยทำให้ไม่ต้องเสียเวลาคิดมากนักเกี่ยวกับการกระทำการทางสังคมทุก ๆ เรื่อง เพราะมีแบบแผนชี้นำการกระทำอยู่แล้ว แบบแผนนำมาซึ่งการจัดระเบียบกิจวัตรประจำวันในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้มีความเที่ยงตรง และมั่นคง หากปราศจากแบบแผนทางสังคมก็ไม่อาจเกิดความร่วมมือขึ้นเป็นพื้นฐานให้ชีวิตทางสังคมดำเนินต่อไปได้

แบบแผนทางสังคมส่วนใหญ่ เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ แล้ว สร้างแบบแผนขึ้นมา ต่อมาเมื่อบุคคลเข้าสู่ความสัมพันธ์ ก็เรียนรู้แบบแผนและกระทำในสิ่งที่เหมาะสม เช่น การแสดงภาพยินดี นักแสดงจะรู้ว่าควรจะทำอย่างไร เพาะแบบแผนได้กำหนดไว้ก่อนแล้ว หรือครูได้กำหนดระยะเวลา และนักเรียนได้เรียนรู้กฎระเบียบทั้งลักษณะในห้องเรียนวันแรกของการเปิดภาคปีการศึกษาใหม่ สมาชิกทุกคนถือกำเนิดมาในครอบครัว แบบแผนก็ได้กำหนดไว้ก่อนแล้ว และเข้ามามีอิทธิพลในตัวบุคคลตั้งแต่เกิดจนยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สังคมภายในโลก

สรุป การดำเนินชีวิตทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่สมาชิกกระทำทั้งหมด

1. สมาชิกเป็นผู้กระทำการทางสังคม เมื่อสมาชิกกระทำก็ต้องคำนึงถึงคนอื่น คนอื่นจะเป็นผู้ให้ข้อมูลต่อพฤติกรรมที่สมาชิกกระทำ

2. สมาชิกปฏิสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทาง การกระทำในส่วนของผู้กระทำแต่ละบุคคล

3. สมาชิกพัฒนาแบบแผนทางสังคมผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ แบบแผนดังกล่าวจะแสดงออกมากให้สมาชิกได้รับรู้ เพื่อให้การปฏิสัมพันธ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

4. ในสถานการณ์ส่วนมากที่สมาชิกเข้ามา แบบแผนได้มีอยู่แล้ว ซึ่ง สมาชิกต้องเรียนรู้ และแบบแผนเหล่านี้ก็มีอิทธิพลต่อสิ่งที่สมาชิกกระทำ

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจัดระบบหรือการจัดองค์กรทางสังคม มีความเกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มและการทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีรูปแบบหรือแบบแผน

ความหมายของการจัดองค์กรทางสังคม

การจัดองค์กรทางสังคมหรือการจัดระบบทางสังคม เป็นแนวคิดที่สำคัญของ วิชาสังคมวิทยา เป็นวิธีการที่มนุษย์กำหนดขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมี

ระเบียบแบบแผน ทำให้สมาชิกแต่ละคนรู้ว่าจะต้องประพฤติหรือควรปฏิบัติดอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ มีการควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่วางไว้ หากฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิด ก็จะต้องถูกลงโทษแตกต่างกันไปตามความรุนแรงของการกระทำ การจัดระเบียบสังคม ดังกล่าวทำให้สมาชิกของสังคม มีการติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างราบรื่น

การจัดระเบียบทางสังคม เปรียบเสมือนเนื้อผ้าทางสังคม (social fabric) อุปมาดังกล่าวมุ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์มีสายโยงสายใยเกี่ยวเนื่องกันอย่างแน่นแฟ้น การจัดระเบียบทางสังคมเกิดขึ้นเองจากการมีปฏิสัมพันธ์หรือการ_interact_ กันระหว่างมนุษย์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีทั้งการแก้ปัญหา การร่วมมือกัน การขัดแย้งและการตกลง ยินยอม การอะลุ่มคลายซึ่งกันและกัน การจัดระเบียบทางสังคมจึงเน้นลงไปที่ "รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม" (บรรพต, 2526: 113)

ความหมายของการจัดระเบียบทางสังคม (social organization) หรือองค์กร สังคมตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ การจัดหน่วยหรือกลุ่มของสังคมเป็นส่วนย่อยอย่างมีระบบโดยคำนึงถึงเพศ อายุ เครื่อญาติ อาชีพ ทรัพย์สิน เอกสิทธิ์ อำนาจ สถานภาพ ฯลฯ แต่ละส่วนย่อยมีการหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยมีแบบอย่างกฎหมาย ระบุเป็นรวมทั้งประเพณี เป็นแนวดำเนินหรือปฏิบัติ สังคมต่าง ๆ เมื่อมองในแง่สังคมวิทยา สามารถตีความได้ว่าสังคมก็คือระบบองค์การที่ขับขันันเอง

จำนำค์และคณะ (2540: 32) อธิบายว่าการจัดระเบียบสังคม (Social organization) หรือระเบียบสังคม (social order) หรือโครงสร้างสังคม (social structure) เป็นคำที่นักสังคมวิทยามักใช้แทนกันในความหมายที่นิยามเดียวกัน คือมักหมายถึงแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ทั้งหลายอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลและกลุ่ม เราอาจกล่าวถึงการจัดระเบียบสังคมของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา การจัดระเบียบสังคมของกลุ่มอาชญากร การจัดระเบียบสังคมของหมู่บ้าน จนถึงการจัดระเบียบสังคมของสังคมไทย หรือการจัดระเบียบสังคมของโลกได้ สังคมทุกประเภทที่กล่าวถึงในตอนต้นดำเนินต่อจากมีการจัดระเบียบสังคมไม่มากก็น้อย ระเบียบสังคมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินอยู่ของสังคมทั้งหลาย กล่าวได้

ว่าจะเป็นสังคมเป็นสาธารณะเนื้อแท้ของสังคมในความหมายของ "social fact" ตามทัศนะของเดอร์ไฮม์นั่นเอง

ระดับของการจัดระบบองค์การทางสังคม

การจัดระบบองค์การทางสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดแบบแผนเพิ่มขึ้น คณะกรรมการ การรวมตัวกันในรูปของบริษัท และสังคมล้วนแล้วแต่มีการจัดระบบหรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีรูปแบบ

การจัดระบบองค์การทางสังคมดังกล่าวมี 5 ระดับ คือ

1. บุคคล 2 คน (dyads)
2. กลุ่ม (groups)
3. องค์กรที่เป็นทางการ (formal organizations)
4. ชุมชน (communities)
5. สังคม (societies)

รูปแบบทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีความรู้สึกพื้นฐานคล้ายกัน คือผู้กระทำมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความสมำเสมอจนกลายเป็นเรื่องปกติ และการปฏิสัมพันธ์กันได้สร้างแบบแผนทางสังคม ซึ่งมืออาชีพลสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคคล

บุคคล 2 คน_(dyads)

การจัดระบบองค์การทางสังคมในระดับบุคคล 2 คน เกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีรูปแบบระหว่างบุคคล 2 คน เช่น เพื่อน คนรัก หมา-คนใช้ แม่-ลูก สามี-ภรรยา แบบแผนเข้ามา มีบทบาท เมื่อบุคคล 2 คน มาปฏิสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์แบบเชิงอนันต์ หรือห่างไกลกัน (โดยการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์)

กลุ่ม groups)

โดยปกติ คำนี้มักจะใช้กับลักษณะบุคคลจำนวนหนึ่ง คือ กลุ่มในทางสังคม กลุ่มไม่ใช่หมายถึงแต่เพียงบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายกัน (เป็นต้นว่า คนที่มีผิวสีเดียวกัน)

แต่กกลุ่มคสั้ยกับ dyads คือ ประกอบด้วยบุคคลที่มาปฏิสัมพันธ์กันและก่อให้เกิดแบบแผนต่าง ๆ อย่างไรก็ตามกลุ่มต้องประกอบด้วยปัจเจกชน 2 คนขึ้นไป

เมื่อปัจเจกชนมาอยู่ร่วมกัน ก็จะปฏิบัติตามแบบแผน เช่น การไม่สูบบุหรี่ เมื่ออยู่ในกลุ่มคนที่ไม่ชอบการสูบบุหรี่ การไม่ส่งเสียงดังในห้องเรียน คนโดยทั่วไปมักจะเรียนรู้ว่าแบบแผนเป็นอย่างไร และพยายามที่จะปรับพฤติกรรมของตัวเองให้เข้ากับแบบแผนนั้น ๆ

คนส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ มากมาย เช่น ถือกำเนิดมาในกลุ่มครอบครัว ซึ่งมีขนาดเล็ก มีความใกล้ชิด และมีลักษณะถาวร ปัจเจกชนจะรู้สึกถึงความใกล้ชิดผูกพันต่อกลุ่มดังกล่าว และพยายามตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล ชาร์ลส์ ฮอร์ตัน คูลีย์ (Charles Horton Cooley) เรียกกลุ่มลักษณะดังกล่าวว่า "กลุ่มปฐมภูมิ" (Primary group) เพราะกลุ่มดังกล่าวมีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลและสังคม กลุ่มดังกล่าวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับการชี้ขาดทางสังคมและเป็นแหล่งที่มีความรับผิดชอบต่อการให้คุณสมบัติต่าง ๆ ที่ทำให้คนเราเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ คือ ภาษา ตัวตน จิตใจ จิตสำนึก กลุ่มปฐมภูมิให้ความผูกพันทางด้านอารมณ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมด้วยเช่นกัน คือมีอิทธิพลต่อปัจเจกชนในการมองโลกเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม และควบคุมตัวสมาชิกให้ดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

อันที่จริงกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมสมัยใหม่ไม่ใช่จะเป็นกลุ่มปฐมภูมิเสมอไป แต่เราจะพบว่ามีกลุ่มขนาดใหญ่ ไม่ถาวร และมีลักษณะไม่เป็นส่วนตัว กลุ่มดังกล่าวเรียกว่า "กลุ่มทุติยภูมิ" เช่น องค์กรทางธุรกิจ วิทยาลัย สมิสร กลุ่มทุติยภูมิที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อนมากขึ้น และแบบแผนทางสังคมของกลุ่มจะชัดเจน และมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร กลุ่มดังกล่าวเรียกว่า องค์กรที่เป็นทางการ (formal organization) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามของการจัดระเบียบองค์กรทางสังคม

องค์กรแบบทางการ (Formal Organization)

เมื่อกลุ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น จะมีลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นส่วนตัวมากขึ้น แบบแผนที่สร้างขึ้นก็จะชัดเจนและเป็นทางการมากขึ้นเพื่อที่ว่าสมาชิกจะได้เข้าใจถึงความคาด

หวังได้ชัดเจน เมื่อกลุ่มกำหนดแบบแผนที่ชัดเจน โดยการออกกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร ก็จะกล้ายเป็นองค์การที่มีการจัดระเบียบเป็นทางการ

องค์การที่เป็นทางการ อาจมีขนาดเล็ก แต่โดยปกติมักจะมีขนาดใหญ่กว่าที่จะให้คนจำนวนมากเรียนรู้ในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีระเบียบ โดยปราศจากแนวทางการซึ่งเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นภารายก บางครั้งความสัมพันธ์ของบุคคล 2 คน อาจมีการจัดระเบียบเป็นทางการได้ เพื่อให้มีความมั่นคง ด้วยอย่างเช่น การแต่งงาน การทำสัญญาทางธุรกิจ องค์การแบบทางการเป็นลักษณะของสังคมสมัยใหม่ ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ทุกคนไว้วางใจต่อกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ความสัมพันธ์จะมีลักษณะไม่เป็นส่วนตัว องค์กรมักมีขนาดใหญ่และสามารถแต่ละคนก เป็นผู้กระทำการหนึ่ง ซึ่งดูเหมือนจะเล็กมาก เมื่อออยู่ภายใต้การจัดระเบียบเป็นองค์การที่เป็นทางการขนาดใหญ่มาก และเป็นที่ที่คนส่วนมาก จะไม่ค่อยได้รู้จักซึ่งกัน แต่จะรู้จักกันตามตำแหน่งหรือสถานภาพของแต่ละบุคคลที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น

องค์การแบบทางการไม่สามารถหลีกเลี่ยงแบบแผนที่ไม่เป็นทางการได้ ซึ่งมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แม้ว่าความเป็นทางการสามารถช่วยสมาชิกได้ เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ เพราะเป็นการง่ายสำหรับสมาชิกส่วนใหญ่ ที่จะเรียนรู้ได้เร็วขึ้นว่าต้องทำอะไร และมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และปรับให้เข้ากับสถานการณ์ของบุคคล เนื่องจากผู้ที่เขียนกฎระเบียบ ก ไม่สามารถเรียนรู้สถานการณ์ของบุคคลได้โดยตรง และในความเป็นจริงคนส่วนใหญ่ในองค์การที่เป็นทางการ อาจจะเข้าใจได้ว่า กฎระเบียบที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถใช้ชั้นนำการกระทำได้ แต่ก ไม่จำเป็นต้องยึดมั่นอย่างเข้มงวด เช่น หมอย่อมรู้ว่าควรจะต้องทำอะไรที่โรงพยาบาลบ้าง แต่ในสถานการณ์ที่เป็นจริง ต้องอาศัยแบบแผนที่เจรจาตกลงกัน เช่น หมอย่อไม่ว่าเวลา แต่พยายามเต็มใจจะรับผิดชอบงานแทน ซึ่งถือว่าเป็นแบบแผนที่เจรจาตกลงกันระหว่างหมอย่อและพยาบาล บางครั้งแบบแผนดังกล่าวมีความสำคัญมากกว่าแบบแผนที่เป็นทางการเสียอีก เพราะสามารถลีค้ายปัญหาในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว

ชุมชน (Communities)

ในบางครั้ง กลุ่มหรือองค์การที่เป็นทุกทาง สามารถพึงพาตนเองได้ หรือเป็นอิสระจากองค์การทางสังคมอื่น ๆ โดยสามารถรับผิดชอบสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และการเมือง สมาชิกสามารถใช้ร่วมทั้งหมดอยู่ภายในองค์กรนั้น ในการกระทำการต่าง ๆ และออกจากองค์กรเป็นเพียงครั้งคราวเท่านั้น ลักษณะนี้เรียกว่า ชุมชน ซึ่งเป็นระดับที่สี่ของการจัดระเบียบทางสังคม

สังคม (Societies)

ระดับสุดท้ายของการจัดระเบียบองค์การทางสังคมคือสังคม สังคมเป็นการจัดระเบียบองค์การทางสังคมที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งกำหนดแบบแผนการกระทำของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างกัน อาจกล่าวได้ว่า สังคมคือองค์การทางสังคมที่ประกอบด้วยองค์กรอื่น ๆ ทั้งหมดรวมอยู่ด้วย ภายในสังคมจะประกอบด้วยบุคคล 2 คน กลุ่ม องค์กรที่เป็นทางการ และชุมชน

ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) อธิบายสังคมว่าเป็นระบบที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เรียกว่า โครงสร้างหรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งสังคมสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ อันเป็นผลให้สังคมดำเนินอยู่ได้ สังคมจึงประกอบด้วยระบบ ของ การเมือง เศรษฐกิจ ครอบครัว ศาสนา ฯลฯ แต่ละระบบย่อยดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการอยู่รอดของสังคม และต้องแข็งกับสถานการณ์ซับซ้อนมากมาย แม้ว่าสังคมจะมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่อาจมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่า สังคมก็คล้ายกับการจัดระเบียบ องค์การทางสังคมระดับอื่น ๆ นั้นก็คือประกอบด้วยปัจเจกชนที่มาปฏิสัมพันธ์กันและสร้างแบบแผนความสัมพันธ์อื่น (Charon, 1987: 67-78)